

ДИГИТАЛНАТА КОМПЕТЕНТНОСТ НА СТУДЕНТИ, ПОДГОТВЯЩИ СЕ ЗА НАЧАЛНИ УЧИТЕЛИ – ПРИЛОЖЕНИЕ В ПРАКТИКАТА

Гл. ас. д-р Александра Николова

Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“

Резюме. В настоящата статия се изследва опитът на студенти – бъдещи начални учители, обучаващи се в Педагогическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, във връзка с използването на информационно-комуникационни технологии по време на текущата им практика в начално училище. С анкетното проучване, проведено през месец декември 2024 година, се цели да се установи до каква степен студентите са използвали електронни образователни ресурси по време на практиката си; как смятат, че употребата им влияе на учебния процес; какви са нагласите им за използването на дигитални технологии по време на предстоящата им стажантска практика; готовността им за включване в практически тренинги за развитие на дигитални компетентности като част от клубовете по интереси, предлагани от Педагогическия факултет. Анализиранияте резултати показват, че студентите уверено използват дигиталните технологии в своето преподаване; очертават повече ползи в сравнение с недостатъците при използване на електронни ресурси в работата си; чувстват се подготвени да създават методически издържани образователни ресурси; проявяват интерес към включването в допълнителни тренинги за развитие на дигитални компетентности.

Ключови думи: студенти; начални учители; дигитална компетентност

1. Увод

Динамичните промени, които се наблюдават ежегодно в сферата на информационно-комуникационните технологии (ИКТ), неизменно намират отражение и в училищното образование. Дигиталните технологии отдавна са част от ежедневието на малки и големи ученици и затова е важно педагогическите факултети да осигуряват подготвени кадри, които умело да могат да се справят и с този аспект на учителската професия.

2. Изисквания към съвременния начален учител

Общественият очаквания към съвременния начален учител са значителни. От първия работен ден от току-що дипломиралия се учител се очаква:

- да има задълбочени знания върху материала по всички учебни предмети, които ще преподава;
- да има добри управленски умения, за да може пълноценно да организира работата в класна си стая;
- да бъде добър психолог, за да се ориентира в динамиката на класа и да подбере подходящ подход към всеки ученик;
- да бъде добър медиатор при конфликти между ученици;
- да има подход към родителите и тяхната заинтересованост/липса на интерес към образованието на децата им;
- да умее да работи добре в екип, за да се справи с динамиката в отношенията с другия учител в класа, както и с останалите членове на колектива;
- да умее да изпълнява качествено и в определените времеви рамки поставените му задачи от ръководството на училището и др.

„Всички тези изисквания налагат една модерна подготовка на бъдещите педагогически специалисти, която да формира у тях компетентности в различни области, от полза за бъдещия им професионален път“ (Dinev 2024, р. 289). Спецификата на съвременното технологично общество, в което живеем, добавя към тези изисквания и още едно, свързано с развитието на дигиталните компетентности на учителите, за да могат те адекватно да прилагат в практиката си ИКТ. Доказателства за тази необходимост могат да бъдат намерени и в нормативната уредба.

На първо място в Наредба № 15 за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти¹, чл. 5, ал. 1, т. 3 се посочва, че една от основните функции на учителя е „ефективно използване на дигиталните технологии“. В чл. 42 от същата наредба се дефинира професионалният профил на педагогическия специалист. В Приложение № 2 към ал. 2, т. 1 на същия член са представени компетентностите, необходими за заемане и изпълняване на длъжността „учител“. Те са разделени в две основни групи – „Педагогическа“ и „Социална и гражданска“. Точка 1.7. от педагогическата компетентност гласи: „Познава възможностите на информационните и комуникационните технологии и механизмите за интегрирането и приложението им в образователния процес“. В допълнение, в точка 3.4. от същото приложение се посочва, че учителят трябва да може да „прилага информационните и комуникационните технологии в работата си и мотивира децата/учениците за използването им“.

По време на следването си студентите, обучаващи се за начални учители, изучават множество педагогически, психологически и методически дисциплини, които да ги подготвят за бъдещата им професионална реализация. В изме-

нение от 5 февруари 2021 г. на Наредбата за държавните изисквания за придобиване на професионална квалификация „учител“² законодателят е направил уточнение, с което да гарантира, че студентите, подготвящи се за учители, ще придобият редица необходими компетентности. Това изменение е направено в чл. 7, ал. 3, в която са посочени конкретни избираеми дисциплини, които да бъдат въведени в учебните планове на специалностите, в които се обучават такива специалисти. Сред тези дисциплини са „Дигитална компетентност и дигитална креативност“ и „Разработване на уроци за обучение в електронна среда“. Целта на включването на тези дисциплини в учебните планове е да се осигури развитието на дигитални компетентности у студентите педагози.

В Педагогическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ в учебните планове на специалностите „Начална училищна педагогика“ и „Начална училищна педагогика и чужд език“ тези дисциплини са включени съответно във втори и в трети семестър, а в учебния план на специалност „Предучилищна и начална училищна педагогика“ – в първи и втори семестър. За подпомагане развитието на дигиталните компетентности на студентите освен посочени две дисциплини в учебните планове на тези три специалности са включени и други: „Електронни ресурси за образованието“ – задължителна дисциплина в трите специалности; „Информационни и комуникационни технологии в обучението и работа в дигитална среда“ – задължителна дисциплина в трите специалности; „Методика на обучението по компютърно моделиране“ – задължителна дисциплина в специалностите „Начална училищна педагогика“ и „Предучилищна и начална училищна педагогика“; „Детето и медиите“ – факултативна дисциплина в специалностите „Начална училищна педагогика“ и „Начална училищна педагогика и чужд език“.

В допълнение към изучаването на тези дисциплини, в курса на обучение по редица методически дисциплини са включени теми, които акцентират върху създаването на електронни образователни ресурси, приложими в уроците по учебния предмет / учебните предмети, които са предмет на конкретната методика.

3. Цел на изследването

Пред българските университети, подготвящи учители, стои предизвикателството да осигурят на системата на училищното образование добре подготвени специалисти, които притежават набор от разнообразни професионални компетентности, сред които и дигиталната. Настоящото изследване е част от продължителен процес на търсене на оптимални решения за развитието на дигиталните компетентности у студентите, подготвящи се за учители в Педагогическия факултет на Пловдивския университет. *Целта* на настоящото изследване е да се проучи опитът на студентите, обучаващи се в специалностите „Начална училищна педагогика“, „Начална училищна пе-

дагогика и чужд език“ и „Предучилищна и начална училищна педагогика“, за използването на ИКТ по време на текущата им педагогическа практика в началното училище, както и нагласите им към изучаваните от тях дисциплини за развитие на дигитални компетентности.

4. Методология

Изследването е организирано и проведено в Педагогическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ през месец декември 2024 г.

В онлайн анкетно проучване се включиха 160 студенти от 4. курс, обучаващи се в специалностите „Начална училищна педагогика“, „Начална училищна педагогика и чужд език“ и „Предучилищна и начална училищна педагогика“ в Педагогическия факултет. Проучването беше осъществено с помощта на приложението за изработване и анализиране на анкетни проучвания Google формуляр.

Анкетното проучване е реализирано изцяло онлайн и анонимно с цел максимална откритост и обективност от страна на анкетираните. Сред причините за вземане на това решение е фактът, че респондентите в проучването са активни студенти, а с част от въпросите се проучва опитът им по време на наскоро приключилата текуща практика по специалността, както и при изучаването на дисциплини за развитие на дигитални компетентности.

5. Резултати и анализ

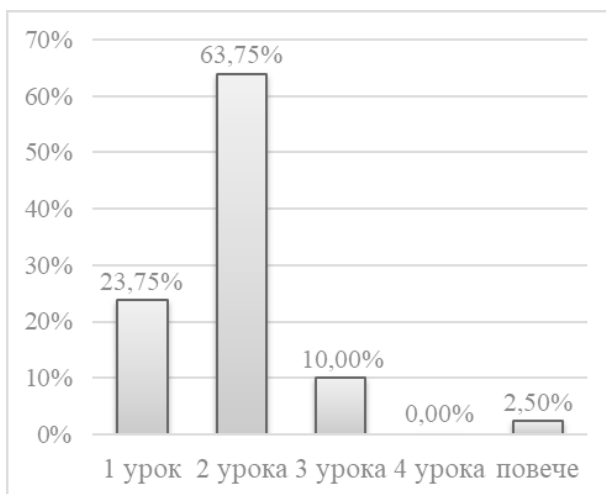
Реализираното анкетно проучване се състои от 15 въпроса, разделени в две групи. С помощта на първата група въпроси се проучва опитът на студентите по време на текущата им практика в начално училище във връзка с използването на ИКТ по време на преподаването, а с втората група въпроси се изследват опитът и нагласите на студентите при изучаване на дисциплини, развиващи дигитални компетентности.

Подходът на събиране на информация по настоящия проблем може и да наподобява демоскопско допитване, но то не е предвидено като представително за всички университети в България, обучаващи бъдещи начални учители. Настоящото изследване е етап от проследяването на развитието на дигиталните компетентности на студентите с профил „начален учител“ в Педагогическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, както и търсене на подходи за повишаване на тези компетентности.

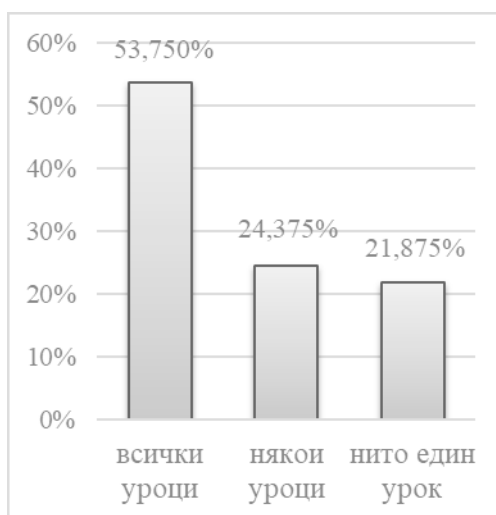
Въпроси, свързани с опита на студентите при използването на информационно-комуникационни технологии по време на текущата им практика в начално училище

По време на седми семестър от обучението на студентите от ОКС „бакалавър“ се провежда тяхната текуща педагогическа практика. В рамките на практиката студентите наблюдават уроци, изнесени от базов учител, а в следващите седмици самите те изнасят уроци – самостоятелно или в екипи по два-

ма. В тази връзка в анкетата е включен въпросът „Колко урока изнесохте по време на текущата си практика в началното училище?“, отговорите на който са представени на фиг. 1.

Фигура 1. Колко урока изнесохте по време на текущата си практика в началното училище?

Фигура 2. В каква част от уроците, които изнесохте, използвахте ИКТ?

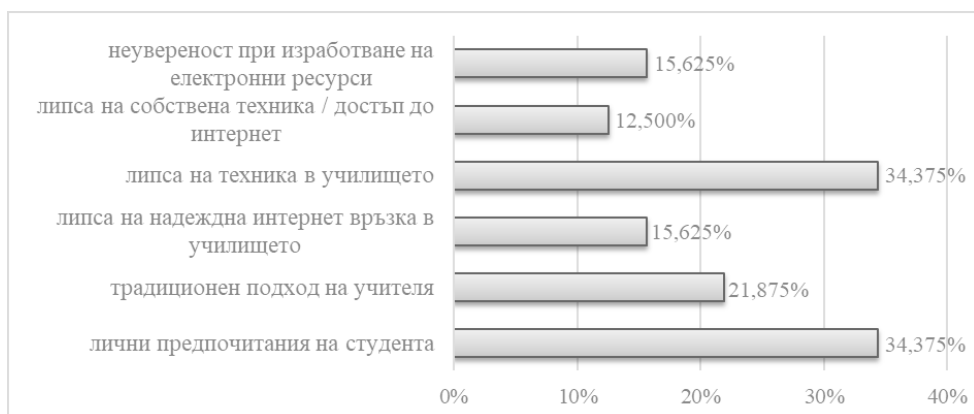
При този въпрос изследваните лица имат възможност да посочат между 1, 2, 3, 4 или повече уроци. Както е видно от диаграмата, най-висок е процентът на студентите, които са изнесли по 2 урока – 63,75%, следвани от тези, които са изнесли по 1 урок – 23,75%. 10% от анкетираните четвъртокурсници са изнесли по три урока, а 2,5% – повече от 4 урока. Несъответствието в броя на изнесените уроци при различните студенти произтича от няколко фактора: броя на уроците, включени в програмата на учениците в дните на практиката; начина на изнасяне на уроците – самостоятелно или в екип; желанието на самите студенти.

Следващите въпроси в анкетата са насочени към използването на ИКТ по време на текущата практика. Първият от тях е: „В каква част от уроците, които изнесохте, използвахте ИКТ?“. Отговорите на студентите на този въпрос са изложени на фиг. 2. Предложените отговори на този въпрос са: всички уроци, някои уроци, нито един урок.

От диаграмата ясно се вижда, че повече от половината изследвани студенти са използвали ИКТ във всички уроци, които са изнесли по време на практиката си – 53,75%. Почти поравно се поделят студентите, които са използвали ИКТ в някои от уроците си и в нито един – съответно 24,375% и 21,875%. Важно е да се отбележи, че почти 80% от бъдещите начални учители са се чувствали уверени да използват дигитални технологии в част или във всички изнесени от тях уроци.

С помощта на следващия въпрос се търсят причините за неизползването на ИКТ по време на преподаването. Отговорите на въпроса „Ако не сте използвали ИКТ при изнасянето на уроци по време на текущата Ви практиката, посочете причините за това“ са представени на фиг. 3.

Предложените възможности са: неувереност при изработването на електронни ресурси; липса на собствена техника / достъп до интернет; липса на техника в училището; липса на надеждна интернет връзка в училището; традиционният подход на базовия учител; лично предпочитание към по-традиционното провеждане на уроци. На студентите е предоставена възможност да посочат повече от един отговор.

Фигура 3. Ако не сте използвали ИКТ при изнасянето на уроци по време на текущата Ви практиката, посочете причините за това

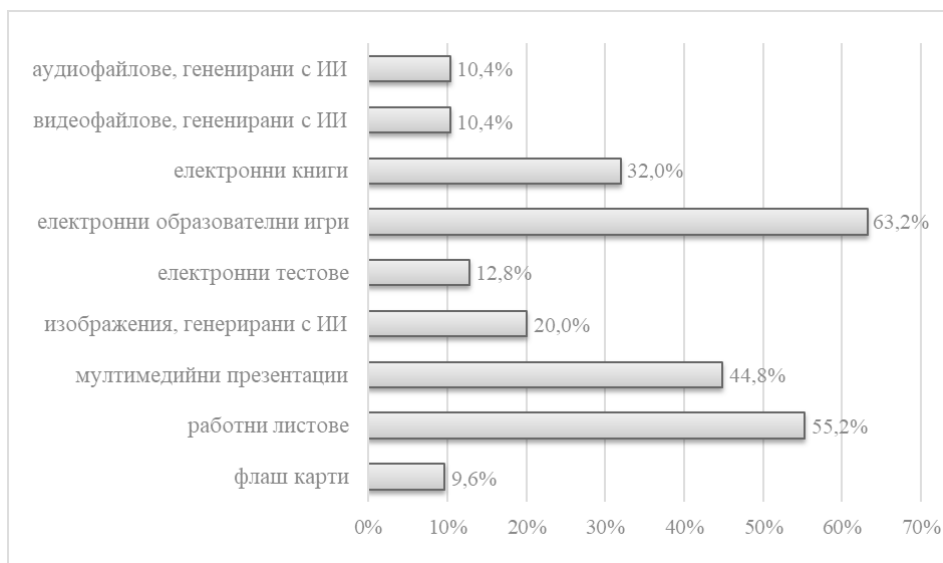
На въпроса са отговорили 64 от изследваните 160 студенти. При анализа на резултатите се открояват две основни причини за неизползването на ИКТ: липса на техника в училището и лично предпочитание към по-традиционно провеждане на уроци. Тези причини са получили по 34,375% от гласовете. На следващо място се класира традиционният подход на базовия учител – 21,875%. На четвърто място с по 15,625% са посочени неувереността при изработване на електронни образователни ресурси и липсата на надеждна интернет връзка в училище. Отговорът „липса на собствена техника / достъп до интернет“ е събрал 12,5% от гласовете. Положителен е фактът, че едва 10 от всички анкетираните четвъртокурсници са посочили като причина неувереността в собствените си възможности.

Целта на следващия въпрос от проучването е да се установи кои са предпочитаните програми, приложения, платформи и сайтове, които студентите, обучаващи се за начални учители, са използвали по време на текущата си практика. Въпросът не е със задължителен характер и по тази причина на него са отговорили 125 от анкетираните. Всеки респондент е получил възможността да отбележи повече от един отговор, както и да даде свой свободен отговор.

Най-голям процент от анкетираните са използвали електронни учебници при преподаването си – 76,8%. Това не е изненадващо, тъй като, от една страна, електронните учебници на много издателства системно се обогатяват с нови ресурси – интерактивни въпроси, тестове, игри, аудиофайлове и др., а от друга страна, електронният учебник дава възможност на студентите да разнообразят урока си, без да е необходимо да отделят допълнително време при предварителната си подготовка. Неслучайно В. Ангелова отбелязва, че „електронният учебник се превърна в универсално средство за организация

на технологичното обучение в новата информационна среда. Поместените в него мултимедийни инструменти стимулират креативността и повишават мотивацията на учениците“ (Angelova 2019, 31). На второ място най-много гласове е получил сайтът learningapps.org – 48%. Тази висока позиция също не е изненада, имайки предвид, че сайтът е достъпен на български език, безплатен е за авторите и предлага широка гама от шаблони за изработване на образователни ресурси. Следващият най-предпочитан избор е платформата Canva, която студентите използват и при работата си по време на семестъра. Тя е изборът на 32% от анкетираните. Не е изненада, че 27,2% от студентите са използвали презентации, изработени с помощта на MS PowerPoint. Това е инструмент, който те познават от ученическите си години, а по време на следването си са обогатили и усъвършенствали своите умения. 24% от анкетираните са посочили като предпочитана от тях платформата за изработване на електронни книги bookcreator.com. Друг сайт за изработване на електронни ресурси, който студентите са посочили, е wordwall.net – 20%. Той също предлага версия на български език и макар и с ограничения в безплатната версия, предоставя голямо разнообразие от типове ресурси. 12,8% от респондентите са посочили като предпочитан от тях сайта kahoot.com. Специфичното при неговата употреба е, че самите ученици трябва да разполагат със собствени устройства, в които да въвеждат отговорите си. По-малко от 10% от отговорилите на въпроса студенти са посочили останалите шест възможности. 6,4% са изработвали за учениците си интерактивни работни листове в сайта liveworksheets.com, също толкова са създавали мултимедийни презентации в сайта prezi.com. Викторини са създавали съответно 4,8% и 3,2% от студентите с помощта на сайтовете quizizz.com и quizlet.com. В работата на студентите място е намерил и изкуственият интелект, като 3,2% са използвали софтуера Microsoft Copilot, а 1,6% – чатбота Gemini.

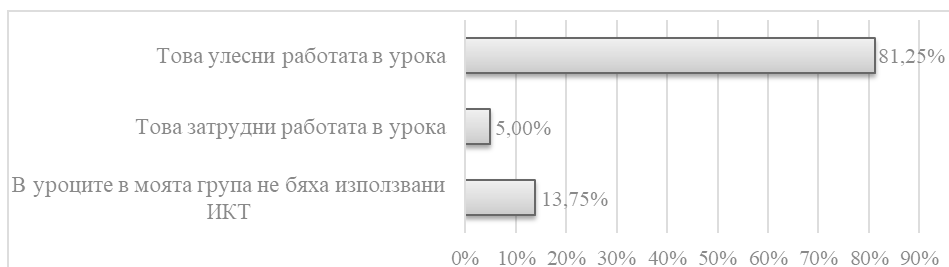
Някои от използваните от студентите сайтове и платформи предлагат възможност за изработване на различни типове ресурси. По тази причина със следващия въпрос в анкетата се цели да се установи какви типове ресурси студентите са използвали най-често. На фиг. 4 са представени отговорите на въпроса: „Какъв тип електронни ресурси използвахте най-често?“.

Фигура 4. Какъв тип електронни ресурси използвахте най-често?

На този въпрос отговор отново са дали 125 четвъртокурсници, тъй като той няма задължителен характер. В него респондентите могат да посочат повече от един отговор. Най-предпочитани от студентите са електронните образователни игри. За тях гласа си са дали 63,2% от анкетираните. На второ място са работните листове – 55,2%. Като предпочитано средство в обучението все още се очертава мултимедийната презентация, получила 44,8% от гласовете. След нея се нареждат електронните книги с 32%. 20% от гласувалите са отбелязали, че най-често са използвали изображения, генерирани с помощта на изкуствен интелект. На своите ученици 12,8% от респондентите в анкетното проучване са предлагали електронни тестове. По 10,4% от гласовете получават аудио- и видеофайловете, генерирани с помощта на изкуствен интелект. Най-нисък е процентът на студентите, използвали флаш карти по време на преподаването си – 9,6%.

Със следващия въпрос от анкетата се цели да се установи какво е мнението на студентите за употребата на ИКТ в процеса на обучение сега, когато практиката им е вече приключила и те са имали възможност сами да използват дигитални технологии или да наблюдават уроци на свои колеги, които са използвали такива. Въпросът към студентите гласи: „На базата на изнесените от Вас/колегите Ви уроци, какво е мнението Ви за уроците, при които бяха използвани ИКТ?“. Отговорите на анкетираните на този въпрос са представени на фиг. 5.

Фигура 5. На базата на изнесените от Вас/колегите Ви уроци, какво е мнението Ви за уроците, при които бяха използвани ИКТ?

От представените резултати категорично става ясно, че според студентите, обучаващи се за начални учители, използването на информационни технологии улеснява преподаването. Това твърдение са подкрепили 81,25% от анкетираните. 13,75% от четвъртокурсниците са посочили, че в групата им не са били използвани електронни ресурси, така че не могат да дадат обективно мнение. Едва 5% от анкетираните считат, че използването им е затруднило работата в урока.

С помощта на следващия въпрос в анкетното проучване се цели да се установят причините, поради които студентите смятат, че използването на ИКТ улеснява или затруднява работата в урока. Въпросът е с отворен отговор и с незадължителен характер. В него мнението си са споделили 102 респонденти. На въпроса „Защо смятате, че използването на ИКТ улесни/затрудни работата в урока?“, като най-чести причини за улесняване на работата са изтъкнати:

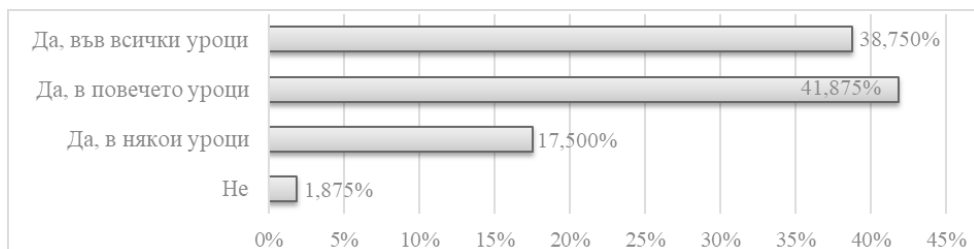
- Новото знание се представя по по-достъпен/лесен за разбиране начин.
- По-лесно се задържа интересът на учениците.
- Учениците са по-активни/повишава се мотивацията им за участие в учебната дейност.
- Възможността за предоставяне на допълнителна нагледност, различна от тази в учебника.

От друга страна, част от студентите се обединяват около следните причини, що се отнася до затрудненията, които са изпитали, прилагайки електронни ресурси в уроците си:

- Времето за стартиране на даден ресурс.
- Когато в игрите се включват достатъчно примери за всички ученици в класа, реализирането им отнема повече време, което затруднява работата по останалите упражнения/задачи.
- Дейността е зависима от техниката и надеждността на интернет връзката.

След като е проучен опитът на студентите за използване на ИКТ в процеса на обучение, на анкетираните се поставя въпросът „Ако училището, в

което сте разпределени за стажантската си практика, разполага с необходимите компютър, мултимедиен проектор и надеждна интернет връзка, бихте ли използвали ИКТ в своите уроци?“. Отговорите, получени на този въпрос, са представени на фиг. 6.

Фигура 6. Ако училището, в което сте разпределени за стажантската си практика, разполага с необходимите компютър, мултимедиен проектор и надеждна интернет връзка, бихте ли използвали ИКТ в своите уроци?

Въпросът е със задължителен характер, а предложените отговори, от които респондентите могат да избират са: да, във всички; да, в повечето; да, в някои; не.

Както е видно от диаграмата, най-много от гласувалите са посочили, че биха използвали дигитални технологии в повечето уроци, които ще изнесат – 41,875%. На второ място са четвъртокурсниците, които биха приложили ИКТ във всичките си уроци – 38,75%. В някои уроци, ако им се предостави такава възможност, биха използвали електронни ресурси 17,5% от студентите. Само 1,875% от анкетираните посочват, че дори и при тези условия биха се придържали към уроци без употреба на дигитални технологии.

Резултатите от този въпрос кореспондират с големия процент студенти, които в отговорите си на предходните въпроси открояват много повече ползи от употребата на дигитални технологии в сравнение с недостатъците.

На този етап студентите, подготвящи се за началния учители в Педагогическия факултет на ПУ „Паисий Хилендарски“, са преминали обучението си по всички методики за началното училище. Отчитайки този факт, както и придобития им практически опит в преподаването, е интересно да се проучи мнението им за това в работата по кои учебни предмети е най-подходящо да се използват електронни ресурси. По тази причина следващият въпрос в анкетата е: „В уроците по кой учебен предмет/учебни предмети смятате, че електронните ресурси биха Ви били най-полезни? Какви типове ресурси бихте използвали?“. Въпросът е с отворен отговор.

Приблизително еднакъв брой гласове са получили учебните предмети български език, четене и математика, като също толкова студенти са посочили, че във всички предмети е подходящо да се използват информационни тех-

нологии. Почти двойно повече гласове са получили, взети заедно, учебните предмети родинознание, човекът и природата и човекът и обществото. Малка част от студентите са посочили, че в обучението по музика и изобразително изкуство електронните ресурси също могат да намерят своето място.

Сред най-често посочваните от четвъртокурсниците типове ресурси, които биха използвали, са: електронни образователни игри, мултимедийни презентации, викторини, тестове, аудио и видеофайлове. Някои от респондентите отбелязват, че по родинознание и човекът и природата е подходящо да се използват видеофилми и виртуални разходки, за да се представят явления, които няма как да се наблюдават в класна стая, или пък експерименти, за които в училището няма налични материали. Независимо от учебния предмет или типа ресурс важно условие, което голяма част от студентите поставят, е електронните ресурси да са изработени качествено, с конкретна образователна цел, а не просто за да запълнят времето или да разнообразят дейността по време на урока.

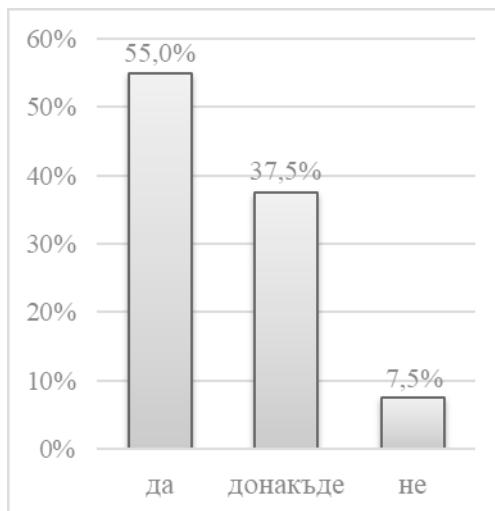
Въпроси, свързани с опита и нагласите на студентите при изучаване на дисциплини, развиващи дигитални компетентности

Със следващите шест въпроса от анкетното проучване се търси мнението на студентите за изучаваните от тях дисциплини за развитие на дигитални компетентности, както и нагласите им за включване в допълнителни курсове с практическа насоченост. Споделеното от студентите мнение ще бъде взето под внимание при последващо актуализиране на учебните планове, по които се обучават студентите, бъдещи начални учители, както и при планирането на дейности в клубовете по интереси, които Педагогическият факултет предлага.

Първият въпрос от тази група е „Смятате ли, че обучението Ви по задължителни/избираеми/факултативни дисциплини Ви подготви за самостоятелно изработване на електронни образователни ресурси?“. Отговорите на анкетиранияте лица са представени на фиг. 7.

Фигура 7. Смятате ли, че обучението Ви по задължителни/избираеми/факултативни дисциплини Ви подготви за самостоятелно изработване на електронни образователни ресурси?

Фигура 8. Смятате ли, че обучението Ви по задължителни/избираеми/факултативни дисциплини Ви подготви да изработвате методически издържани електронни образователни ресурси по даден учебен предмет?

От получените резултати става ясно, че една малка част от студентите (8,75%) не се чувстват подготвени да изработват собствени електронни ресурси. От друга страна, 63,75% от анкетираните посочват, че се чувстват подготвени, а 27,5% – донякъде готови да се справят с тази задача. Това процентно съотношение е показателно за качеството на обучението по дисциплините, чрез които се развиват дигитални компетентности.

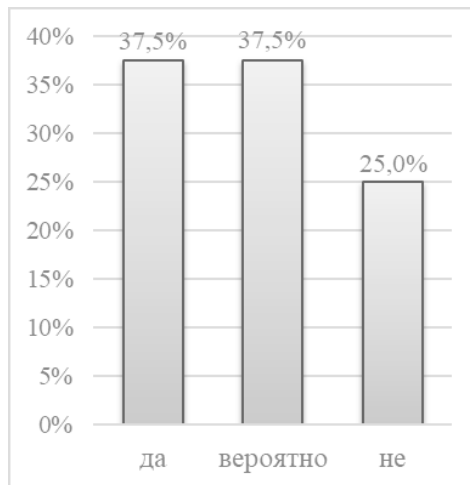
Със следващия въпрос от проучването се цели да се установи увереността на студентите да изработват методически издържани електронни образователни ресурси. Отговорите на студентите на въпроса „Смятате ли, че обучението Ви по задължителни/избираеми/факултативни дисциплини Ви подготви да изработвате методически издържани електронни образователни ресурси по даден учебен предмет?“ са представени на фиг. 8.

От тях става ясно, че повече от половината респонденти (55%) считат, че са готови да се справят с тази задача, а 37,5% са посочили като отговор „донякъде“. Едва 7,5% от анкетираните четвъртокурсници са на мнение, че не са придобили необходимите умения.

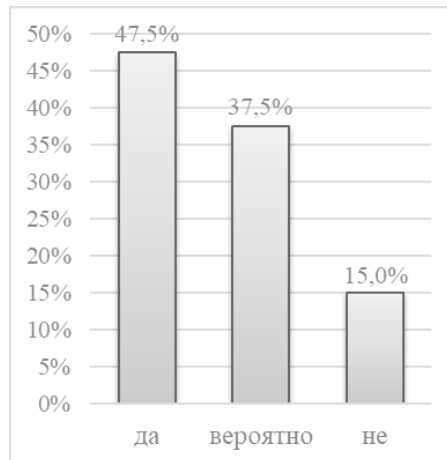
Получените отговори на този въпрос дават основание да се обмисли въпросът за учебните програми по основните методики, които студентите, бъдещи начални учители изучават. Високият процент на студентите, които се чувстват донякъде или напълно уверени във възможностите си да изработят методически издържан електронен ресурс, е показателен, че в обучението по методиките се поставя акцент върху този аспект от работата на учителя. Би могъл обаче да се проучи въпросът при всички методики и да се вместят в учебните им програми теми, посветени на правилния подбор на учебно съдържание за направата на електронни ресурси и подходящите моменти за тяхното реализиране в уроците по дадения предмет.

Със следващите три въпроса от анкетата се цели проучване на интересите на студентите към включването им в конкретни практически курсове с насоченост към развитието на дигитални компетентности. В Педагогическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ на студентите се предоставя възможност за включване в редица клубове по интереси, сред които и клуб „Млад педагог“, насочен към студентите, обучаващи се за детски и начални учители. Ежемесечно в клубовете се организират сбирки, при които студентите се срещат с изявени специалисти от различни области. Резултатите от отговорите на следващите въпроси ще послужат като средство за ориентация в интересите и готовността на студентите за включване в практически тренинги като част от активностите на клуба.

Отговорите на първия въпрос – „Бихте ли се включили в практически тренинг (в компютърна зала) за изработване на мултимедийна презентация?“, са представени на фиг. 9.

Фигура 9. Бихте ли се включили в практически тренинг (в компютърна зала) за изработване на мултимедийна презентация?

Фигура 10. Бихте ли се включили в практически тренинг (в компютърна зала) за изработване на електронни образователни ресурси в онлайн платформи?

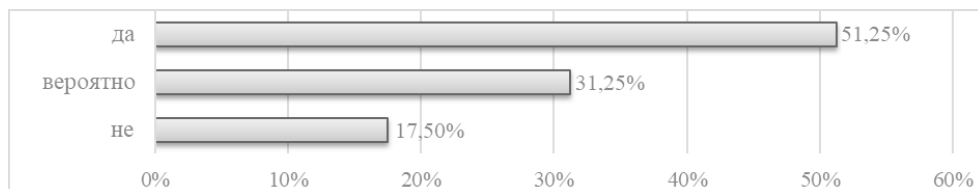
Образователната мултимедийна презентация е средство, което от години е намерило солидно място в българското начално образование. Както стана ясно

и от резултатите от някои от предишните въпроси, бъдещите учители все още го намират за полезен инструмент, а от резултатите, представени на фиг. 9, е видно, че повече от две трети от анкетираните биха искали да надградят знанията и уменията си за изработване на мултимедийни презентации. По 37,5% от анкетираните четвъртокурсници са посочили като отговор „да“ и „вероятно“. Студентите, които не биха се включили в такъв тренинг, са 25%. В случая не е поставен допълнителен въпрос, за да се проучи дали студентите нямат интерес към приложението на мултимедийните презентации в обучението, или просто считат, че имат достатъчно компетентности за изработването им.

Следващият въпрос касае интереса на студентите към практически тренинг за изработване на електронни образователни ресурси в онлайн платформи. Въпросът към респондентите е: „Бихте ли се включили в практически тренинг (в компютърна зала) за изработване на електронни образователни ресурси в онлайн платформи?“, а отговорите на него са представени на фиг. 10.

Както е видно, по-висок процент от бъдещите учители проявяват интерес към подобен тип тренинг: 47,5% са посочили отговор „да“, 37,5% – „вероятно“, и 15% – „не“.

От отговорите на някои от въпросите в първата група стана ясно, че студентите проявяват интерес към образователните ресурси, генерирани с помощта на изкуствен интелект, но малка част от тях ги прилагат в практиката си. Поради тази причина в анкетата е включен следващият въпрос – „Бихте ли се включили в практически тренинг (в компютърна зала) за работа с изкуствен интелект?“. Отговорите на студентите са изложени на фиг. 11.

Фигура 11. Бихте ли се включили в практически тренинг (в компютърна зала) за работа с изкуствен интелект?

Над половината респонденти биха се включили в тренинг с посочената тематика – 51,25%. Висок е процентът и на студентите, които са посочили, че вероятно биха се включили – 31,25%, а 17,5% от анкетираните към момента не проявяват интерес към темата.

Последният въпрос от анкетата е от отворен тип и дава възможност на студентите, обучаващи се за начални учители, да дадат препоръки по отношение на дисциплините, развиващи дигиталните им компетентности, включени в учебните планове на техните специалности.

Повече от половината отговорили на въпроса студенти са посочили, че изучаваните дисциплини са им били достатъчни, с добър баланс между теория и практика. Част от студентите все пак отправят и препоръки, сред които са: включване на повече подобни дисциплини в учебните планове; увеличаване на часовете за практически упражнения; по-голямо разнообразие на изучаваните онлайн платформи и приложения; получаване на повече насоки за приложението на тези ресурси в учебния процес.

6. Заключение

Резултатите от анкетното проучване, проведено със студенти – бъдещи начални учители, обучаващи се в Педагогическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, позволяват формулирането на следните изводи:

- по време на текущата си практика в начално училище над 75% от анкетираните четвъртокурсници са използвали ИКТ;

- като основни причини за неизползването на ИКТ в уроците се очертават: липсата на техника в училището / надеждна интернет връзка; традиционният подход на базовия учител; личните предпочитания на студентите към по-традиционен тип преподаване;

- основно студентите предпочитат да използват в уроците си електронен учебник, което е лесно обяснимо с неговата достъпност и спестеното време за изработване на собствени ресурси. Предпочитани са също така платформи за изработване на електронно съдържание, които позволяват създаването на различни типове ресурси;

- повече от 80% от взелите участие в проучването студенти посочват, че използването на електронни ресурси в техните и на колегите им уроци е улеснило работата им с учениците. Сред доводите им са: по-лесното мотивиране на учениците; задържането на вниманието им върху дейността; улесненото разбиране на новото знание;

- малко над 98% от анкетираните студенти планират да използват дигиталните технологии по време на стажантската си практика в началното училище, стига материалната база да го позволява;

- след провеждане на текущата си практика в началното училище и прилагане на знанията си на практика над 90% от студентите считат, че изучените задължителни, избираеми и факултативни дисциплини за развитие на дигитални компетентности са ги подготвили да разработват самостоятелно методически издържани електронни образователни ресурси;

- проучването на интереса на студентите за включване в допълнителни практически тренинги за развитие на техните умения за изработване на електронни образователни ресурси, мултимедийни образователни презентации и работа с изкуствен интелект показва, че над 75% от анкетираните четвъртокурсници биха се възползвали от възможността.

Реализираното анкетно проучване и съпровождащият го анализ представляват нов етап в разработването от Педагогическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ на най-оптималния подход при развитието на дигиталните компетентности на студентите, подготвящи се за начални учители. След актуализиране на учебните програми по множество задължителни, избираеми и факултативни дисциплини и внедряване на техники за развитие на дигиталните компетентности на студентите проучването на техния опит показва, че четвъртокурсниците имат самочувствието и увереността да прилагат в практиката си ИКТ. Споделеният от тях интерес към включване в практически тренинги за създаване на обучаващи мултимедийни презентации, изработване на авторски електронни образователни ресурси и работа с изкуствен интелект за създаване на учебно съдържание дава посока за бъдещата работа на клубовете по интереси, които Педагогическият факултет предлага на своите възпитаници.

Усилията на преподавателите на Педагогическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ винаги са били насочени към развитието на добре подготвени за реалната работна среда педагогически кадри. Посоката на съвместните усилия на преподаватели и студенти е изграждането у бъдещите начални учители на солидни основи – както теоретични, така и практически, в това число и така необходимите на съвременния учител дигитални компетентности.

Благодарности и финансиране

Това изследване е финансирано от Европейския съюз – NextGenerationEU, чрез Националния план за възстановяване и устойчивост на Република България, проект № BG-RRP-2.004-0001-C01“.

БЕЛЕЖКИ

1. НАРЕДБА №15 от 22 юли 2019 г. за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти. Обн. ДВ. бр.61 от 02.08.2019 г., в сила от 02.08.2019 г. [viewed 28 December 2024]. Available from: <https://lex.bg/bg/laws/ldoc/2137195301>
2. НАРЕДБА ЗА ДЪРЖАВНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ „УЧИТЕЛ“. Обн. ДВ. бр.89 от 11.11.2016 г., в сила от учебната 2017/2018 година. [viewed 28 December 2024]. Available from: <https://lex.bg/en/laws/ldoc/2136927893>

ЛИТЕРАТУРА

АНГЕЛОВА, В., 2019. *Книга за учителя по математика за четвърти класл*. София: Просвета плюс. ISBN 978-619-222-279-6.

ДАНЕВ, Н. 2024., *Моушън анимирането като образователен инструмент в подготовката на бъдещи педагогически специалисти*. Пловдив: Пловдивско университетско издателство. ISSN 2815-4134. DOI: 10.69085/afp20243286.

Acknowledgements and funding

This study is financed by the European Union-NextGenerationEU, through the National Recovery and Resilience Plan of the Republic of Bulgaria, project № BG-RRP-2.004-0001-C01.

REFERENCES

- ANGELOVA, V., 2019. *Kniga za uchitelya po matematika za chetvarti klas*. Sofia: Prosveta plus. ISBN 978-619-222-279-6.
- DANEV, N., 2024. *Stop moushan animiraneto kato obrazovaten instrument v podgotovkata na badeshti pedagogicheski spetsialisti*. Plovdiv: Plovdivsko universitetsko izdatelstvo. ISSN 2815-4134. DOI: 10.69085/afp20243286.

THE DIGITAL COMPETENCE OF STUDENTS PREPARING TO BECOME PRIMARY SCHOOL TEACHERS – APPLICATION IN PRACTICE

Abstract. This article examines the experience of students - future primary school teachers studying at the Pedagogical Faculty of Plovdiv University “Paisii Hilendarski” in relation to the use of information and communication technologies during their current practice in primary school. The survey, conducted in December 2024, aims to establish to what extent students have used electronic educational resources during their internship; how they believe their use affects the learning process; what their attitudes are towards the use of digital technologies during their upcoming internship; their willingness to participate in practical training for the development of digital competencies as part of the interest clubs offered by the Faculty of Education. The analyzed results show that students confidently use digital technologies in their teaching; outline more benefits than disadvantages when using electronic resources in their work; feel prepared to create methodologically sound educational resources; and show interest in participating in additional training to develop digital competencies.

Keywords: students; primary school teachers; digital competences

✉ **Dr. Aleksandra Nikolova, Assist. Prof.**

ORCID iD: 0000-0001-9478-7315

Plovdiv University „Paisii Hilendarski“

Plovdiv, Bulgaria

E-mail: aleksandra.nikolova@uni-plovdiv.bg